

De stiefkinderen van Van Gogh

Door Pauline Terreehorst

Het blijft raadselachtig dat schilderijen miljoenen gulden waard kunnen zijn. Het gaat tenslotte om een vrij klein stuk beschilderd doek, dat een bijzondere ervaring teweeg brengt met een hoog particulier karakter – nauwelijks onder woorden te brengen, en al helemaal niet te kwantificeren.

Het spreekt in ieder geval zeer tot de verbeelding dat een Nederlandse schilder, Vincent van Gogh, honderd jaar geleden onverkoopbaar geacht werk maakte, terwijl

zijn schilderijen op dit moment voor vele miljoenen van de hand gaan. Die verbeelding houdt vooral een groep mensen in Breda bezig, die in de ban blijken van een overlevering. De jonge Vincent van Gogh zou bij zijn vertrek uit het Brabantse ouderlijk huis een groot aantal werken achtergelaten hebben, die daarna via markten en andere mistige kanalen terecht zijn gekomen in kelders, op zolders of soms zelfs gebruikt zouden zijn als onorthodox bouw materiaal ter versteviging van een kippenhok. Een fraai uitgangspunt voor een film, die dan ook gemaakt werd: door Jeroen Neus, voor de Omroep Brabant.

Jeroen Neus wist het vertrouwen te winnen van een aantal van deze verzamelaars uit Breda, die er allemaal van overtuigd zijn een 'echte' Van Gogh in bezit te hebben, soms zelfs meerdere, en niet rusten voordat het Van Gogh Museum ze ook als zodanig erkent. Want als het museum dat niet doet, 'bestaat' het stilleventje slechts door een simpele titel. Bij voorbeeld, 'appel en noot' – ook mooi, maar nog veel mooier als er ook een schatting van de waarde met vijf of zes nullen aan kan worden toegevoegd. De Bredase verzamelaars gaan ver in hun als oorlog verbeelde strijd tegen het Van Gogh Museum, dat hen hun erkenning onthoudt. Ze gaan in die strijd heel ver. Ze laten bij een dierenarts, toevallig ook de dochter van een van hen, röntgenfoto's maken, zodat ze een bewijsstuk hebben de 'hand' van Van Gogh, die uit armoe zijn doeken vaak overschilderde. Omdat zich zo verschillende thema's op een doek bevinden, zoeken ze hierin bevestiging van hun vermoeden dat alleen de meester zelf aan het werk kan zijn geweest. Wie anders zou een bepaald thema tegelijkertijd hebben gebruikt?

Ze zoeken overal snippers bewijs, reizen deskundige af, en zien het Brabants Museum als bondgenoot, dat een tentoonstelling samenstelde van deze miskende Van Gogh's die het heilige der heiligen, namelijk het Amsterdamse Van Gogh Museum, de toegang wordt ontzegd.

De directie van het Brabants Museum voert bij sommigen de spanning goed op, door te verklaren dat 'er hier onomstotelijk sprake is van een echte', waarna de betrokken familie wenend in elkaar armen valt. Waarom is nogal onduidelijk, of het moet van geluk om het geld zijn. En daar ligt precies het probleem.

Geld en kunst: het is een explosief mengsel. Alhoewel Jeroen Neus aanvankelijk de indruk wekt geheel met zijn personages mee te gaan in hun dromen over 'de meest genegeerde Van Gogh', die een flink bedrag op zou kunnen brengen om, bijvoorbeeld, een eigen bedrijfje te kunnen beginnen, stelt hij aan het slot toch de paar dodelijk vragen die gesteld moeten worden, is het schilderij minder waardevol soms, als het opeens geen echte zou zijn? Zou het dan geen plaats meer

verdienen boven de bank? Het is een gewetensvraag, en er volgen pijnlijke eerlijke antwoorden.

De zo gekoesterde werkjes, als baby's vervoerd in schokvrij materiaal, zouden onmiddellijk weer richting zolder of kelder verdwijnen. Of alsnog naar het kippenhok misschien. Het is jammer dat Jeroen Neus die finale deconiture van de beeldende kunst niet vast kon leggen.

Liefhebbers van geld – daar zit Brabant ook vol mee.

Een Van Gogh in huis

Onlangs werd door het Stimuleringsfonds een evaluatiebijeenkomst georganiseerd over de met steun van het fonds gemaakte regio documentaire Een Van Gogh in huis. Makers, adviseurs en andere experts reflecteerde op de totstandkoming van deze documentaire en op het eindresultaat. Ook Pauline Terreehorst, directeur van het Centraal Museum in Utrecht, bekeek de documentaire. Pauline Terreehorst was van april 2001 tot april 2005 bestuurslid van het Stimuleringsfonds.

Een van Gogh in huis
Scenario: Jeroen Neus en Ron Dirven
Regie: Jeroen Neus
Een co-productie van Viewpoint Productions
En Omroep Brabant, mede mogelijk gemaakt
Door het Stimuleringsfonds Nederlands
Culturele Omroepproducties, de Provincie
Noord-Brabant en ACCU Breda.

